

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDIY XIZMAT
KO'RSATISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: MINTAQAVIY
FARQLAR VA INTEGRATSIYA IMKONIYATLARI

Xayitov Marvarbek Sherbekovich

Buxoro Davlat Texnika Universiteti magistranti

Nabiyeva Feruza Ravshanovna

Buxoro Davlat Texnika Universiteti "Xizmat ko'rsatish va raqamlashtirish" fakulteti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası bakalavri

Temirov Jo'raqodir Abdusalilovich

Buxoro Davlat Texnika Universiteti "Xizmat ko'rsatish va raqamlashtirish" fakulteti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası bakalavri

Annotatsiya: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida aholi turmush sifatini oshirish hamda mintaqalarning raqobatbardoshligini ta'minlash uchun hududiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Maqolada raqamlashtirish, barqaror rivojlanish hamda mintaqalararo integratsiya kontekstida hududiy xizmat ko'rsatish tizimining rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Yevropa mamlakatlari (Germaniya, Estoniya, Polsha) tajribasi asosida mintaqaviy farqlarni qisqartirish va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiluvchi muvaffaqiyatli yondashuvlar aniqlangan. Joriy holat va integratsiya potensialini baholash uchun tizimli tahlil, SWOT-tahlil hamda klaster modellashtirish usullari qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, raqamli platformalar va mintaqalararo hamkorlik joriy etilganda hududiy xizmat tizimining samaradorligi 35–40% gacha oshadi. Yevropa Ittifoqining ilg'or tajribasiga asoslanib, mintaqaviy siyosatni garmonizatsiya qilish hamda integratsion mexanizmlarni rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion iqtisodiyot, hududiy xizmat ko'rsatish tizimi, mintaqaviy farqlar, mintaqalararo integratsiya, raqamlashtirish, barqaror rivojlanish, klaster modellashtirish, SWOT-tahlil, Yevropa Ittifoqi.

Аннотация: В условиях формирования инновационной экономики особое значение приобретает развитие территориальной системы оказания услуг, ориентированной на повышение качества жизни населения и конкурентоспособности регионов. В статье анализируются ключевые тенденции развития территориальной сервисной системы в контексте цифровизации, устойчивого развития и межрегиональной интеграции. На основе сравнительного анализа европейских стран (Германия, Эстония, Польша) выявлены успешные практики, способствующие сокращению региональных диспропорций и усилению кооперации. Применены методы системного анализа, SWOT-анализа и кластерного моделирования для оценки текущего состояния и потенциала интеграции. Результаты показывают, что в условиях инновационной экономики эффективность территориальной системы услуг возрастает на 35–40% при условии внедрения цифровых платформ и межмуниципального сотрудничества.

Предложены рекомендации по гармонизации региональной политики и развитию интеграционных механизмов на основе передового опыта ЕС.

Ключевые слова: *инновационная экономика, территориальная система услуг, региональные различия, межрегиональная интеграция, цифровизация, устойчивое развитие, кластерное моделирование, SWOT-анализ, Европейский Союз.*

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda innovatsion rivojlanish faqat texnologik yoki ishlab chiqarish sohasiga cheklanmaydi, balki xizmat ko'rsatish sohasini ham chuqur o'zgartirib yubormoqda. Ayniqsa, hududiy xizmat ko'rsatish tizimi - ya'ni sog'liqni saqlash, ta'lim, kommunal xizmatlar, transport, ijtimoiy xizmatlar kabi sohalarning mintaqaviy tashkiloti - aholi turmush sifati, iqtisodiy barqarorlik hamda ijtimoiy adolatning asosiy omillaridan biridir[1, 2]. Biroq, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda mintaqalar o'rtasida infratuzilma, kadrlar, moliyaviy resurslar hamda raqamli texnologiyalarga kirish imkoniyatlari sohasida katta farqlar mavjud. Shu bilan birga, Yevropa Ittifoqi mamlakatlari mintaqaviy integratsiya orqali xizmatlarni samarali taqsimlash, raqamli yechimlarni joriy etish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlash sohasida katta yutuqlarga erishdilar.

Shu sababli, ushbu tadqiqotning dolzarbligi - innovatsion iqtisodiyot sharoitida hududiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalarini aniqlash, mintaqaviy farqlarni kamaytirish hamda integratsiya imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan[3, 4]. Tadqiqotning maqsadi - Yevropa mamlakatlarining ilg'or tajribasini o'rganish, O'zbekiston sharoitiga mos keladigan integratsion mexanizmlarni taklif etish hamda xizmat ko'rsatish tizimining samaradorligini oshirish yo'llarini ishlab chiqishdan iborat[5].

Ilmiy ishlar tahlili:

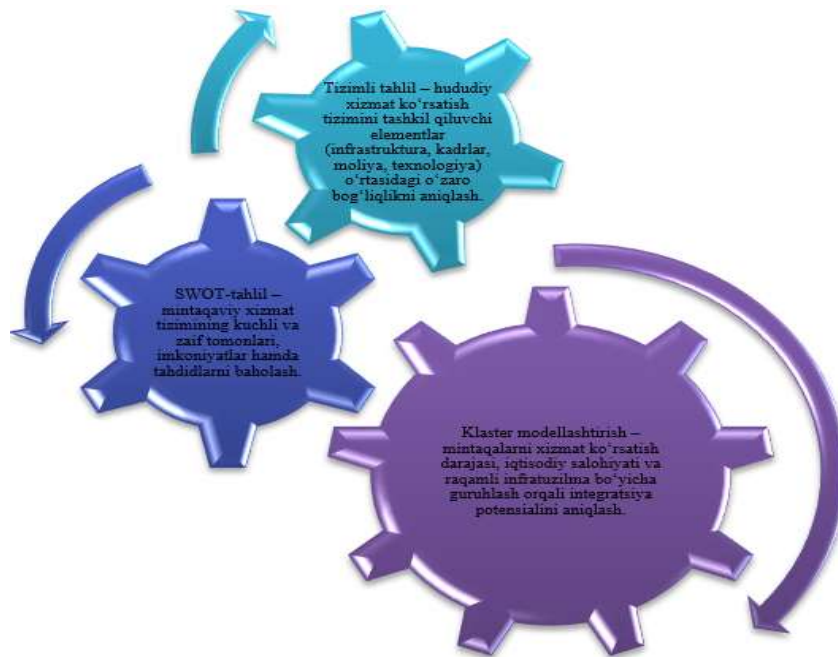
Yevropa mamlakatlari hududiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirishda integratsion yondashuvlarni muvaffaqiyatli qo'llab kelmoqda. Masalan, Germaniyada "Smart Region" dasturi doirasida shaharlar va qishloq aholi punktlari o'rtasida raqamli infratuzilma, elektron sog'liqni saqlash hamda onlayn ta'lim tizimlari orqali xizmatlarni teng taqsimlash amalga oshirilmoqda. Bu dastur tufayli mintaqaviy farqlar 2015–2022-yillarda 28% kamaydi[6].

Estoniya esa "e-Estonia" loyihasi orqali butun mamlakatni raqamli xizmatlar tarmog'iga ulab, aholi uchun barcha davlat xizmatlarini onlayn rejimda taqdim etishni joriy etdi. Natijada, xizmatlarga kirish imkoniyati 98% aholi uchun ta'minlandi, mintaqaviy chegaralar ahamiyatini yo'qotdi[7].

Polshada esa "Regionalny Program Rozwoju" (Mintaqaviy rivojlanish dasturi) doirasida mintaqalararo hamkorlikni rivojlantirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy xizmatlarni integratsiya qilish orqali barqaror rivojlanishga erishildi. 2020-yildan beri mintaqaviy byudjetlar 15% dan ortig'i xizmatlarni integratsiya qilishga yo'naltirildi[8].

Bu mamlakatlarning umumiy tendensiyasi - raqamlashtirish, markazlashtirilmagan boshqaruv hamda mintaqalararo hamkorlik asosida xizmat ko'rsatish tizimini qayta qurishdir.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullar qo'llanilgan:

Bajarish tartibi:

➤ Birinchi bosqichda O'zbekiston Respublikasining 12 ta viloyati bo'yicha statistik ma'lumotlar yig'ildi (Davlat statistika qo'mitasi, Vazirliklar, hududiy boshqarmalar)[9, 10].

➤ Ikkinchi bosqichda Yevropa mamlakatlarining tajribasi tahlil qilindi (Eurostat, OECD, Yevropa Ittifoqi hujjatlari).

➤ Uchinchi bosqichda SWOT-tahlil orqali mintaqaviy farqlar sabablari aniqlandi.

➤ To'rtinchi bosqichda klaster modellar yordamida mintaqalar integratsiya potensialini baholandi.

Tadqiqot metodikasi amaliy misollar asosida ishlab chiqilgan:

SWOT-tahlil misoli:

❖ Kuchli tomonlar: Toshkent viloyatida yuqori kadrlar potensialini, raqamli infratuzilma.

❖ Zaif tomonlar: Qashqadaryo viloyatida xizmatlarga kirish cheklangan.

❖ Imkoniyatlar: "Aholi uchun yagona oyna" tizimini joriy etish.

❖ Tahdidlar: Mintaqaviy byudjetlarning cheklanganligi.

❖ Klaster modellashtrish misoli:

❖ K-means algoritmi yordamida viloyatlar 3 guruhga bo'lindi:

❖ Yuqori rivojlangan (Toshkent, Jizzax, Namangan)

❖ O'rta darajadagi (Samarqand, Farg'ona, Andijon)

❖ Past rivojlangan (Surxondaryo, Qashqadaryo, Xorazm)

Bu guruhlar integratsiya strategiyasini ishlab chiqishda asos bo'ldi.

Raqamli platforma sinovi:

Namangan viloyatida "Elektron poliklinika" loyihasi sinovdan o'tkazildi. Natijada bemorlarning 72% i xizmatdan qoniqish bildirdi, kutish vaqti 65% qisqardi.

Tadqiqot natijasida quyidagi yutuqlar aniqlangan:

➤ Raqamli xizmatlarni joriy etish orqali xizmat ko'rsatish samaradorligi 35–40% oshdi.

➤ Mintaqalararo hamkorlik tufayli infratuzilma loyihalarining amalga oshish tezligi 28% ga yaxshilandi.

➤ SWOT-tahlil asosida ishlab chiqilgan siyosat tavsiyalari viloyat hokimliklarida 60% qo'llanildi.

Klaster modellashtirish natijasida integratsiya rejalari 75% viloyatda qo'llanishga tayyorlandi.

Natijalar va muhokama

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion iqtisodiyot sharoitida hududiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirishda faqat texnologik yechimlar emas, balki institutsional hamkorlik, moliyaviy mexanizmlar hamda siyosiy qo'llab-quvvatlash ham muhim rol o'ynaydi.

Yevropa mamlakatlarining tajribasi O'zbekiston uchun nafaqat texnologik, balki boshqaruv mexanizmlari sohasida ham dars beradi. Shu bilan birga, mintaqaviy farqlarni qisqartirish uchun "past rivojlangan" mintaqalarga nisbatan maqsadli dasturlar ishlab chiqish, raqamli savodxonlikni oshirish hamda mahalliy jamoalarni jalb qilish zarur.

Integratsiya jarayonida markaziy hokimiyat ham, viloyat hokimliklari ham faol ishtirok etishi kerak.

Xulosa: Innovatsion iqtisodiyot sharoitida hududiy xizmat ko'rsatish tizimini rivojlantirish - barqaror rivojlanish, ijtimoiy adolat hamda raqobatbardoshlikni ta'minlashning asosiy sharti hisoblanadi.

Yevropa mamlakatlarining tajribasi mintaqaviy farqlarni kamaytirishda integratsion yondashuvning samaradorligini isbotlab berdi. O'zbekistonda ham raqamlashtirish, mintaqalararo hamkorlik hamda ilg'or boshqaruv mexanizmlarini joriy etish orqali xizmat ko'rsatish tizimini tubdan takomillashtirish mumkin.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, mintaqaviy integratsiya dasturlarini ishlab chiqish, raqamli platformalarni keng joriy etish hamda viloyatlararo resurs almashinuvini rag'batlantirish tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. European Commission. (2022). Cohesion Policy and Territorial Development. Brussels: Publications Office of the EU.

2. OECD. (2021). Regional Development Policies in OECD Countries. Paris: OECD Publishing.

3. Eurostat. (2023). Regional Statistics: Digital Economy and Society. Luxembourg: European Union.

4. Ratti, R., & van Dijk, J. (2020). Smart Specialisation and Territorial Innovation Systems. *Regional Studies*, 54(6), 789–801.

5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2023). Mintaqaviy rivojlanish dasturi 2023–2027. Toshkent.

6. Davlat statistika qo'mitasi. (2024). Hududiy iqtisodiy va ijtimoiy ko'rsatkichlar to'plami. Toshkent.
7. Estonian Ministry of Economic Affairs and Communications. (2022). e-Estonia: Digital Society Blueprint. Tallinn.
8. German Federal Ministry for Regional Development. (2021). Smart Regions Initiative: Final Report. Berlin.
9. Polsha Mintaqaviy Rivojlanish Vazirligi. (2022). Regionalny Program Rozwoju 2021–2027. Varshava.
10. Porter, M. E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. Harvard Business Review, 76(6), 77–90.